

O‘ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLARNING SIYOSIY HUQUQLARI VA XALQARO HUQUQIY MUNOSABATLAR

Yunusova Shahzoda Rustamovna

UrDPI Milliy g‘oya ma‘naviyat asoslari va
huquq ta‘limi yo‘nalishi 1-bosqich talabasi
+99894-987-79-19

shahzodayunusova129@gmail.com

Ilmiy rahbar: Djumaniyozova Maryamjon

Urganch davlat Pedagogika instituti “Milliy g‘oya va falsafa” kafedrası
O‘qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada xalqaro xotin-qizlar huquqlarining taraqqiy etishi, shu bilan birgalikda O‘zbekiston Respublikasida ayollarga yaratilib berilayotgan yangidan yangi sharoitlar haqida so‘z boradi.

Аннотация: В статье говорится о развитии международных прав женщин, а также новых условиях, созданных для женщин в Республике Узбекистан.

Kalit so‘zlar: BMT, Konstitutsiya, konvensiya, gender tenglik, siyosiy huquqlar, demokratik o‘zgarish, assotsatsiya, OTM, magistratura, jamg‘arma.

Ключевые слова: ООН, Конституция, конвенция, Гендерное равенство, политические права, демократические перемены, ассоциация, ЦВО, магистратура, фонд.

Mustaqillikka erishgan ilk kunlarimizdan boshlab xotin-qizlarga e‘tibor, ularni har qanday sohada qo‘llab-quvvatlash, shu bilan birgalikda ularning siyosiy jabhadagi huquqlarini himoya qilish aniq maqsadlardan biriga aylandi. Bu borada muhtaram Birinchi Prezidentimiz Islom Abdug‘aniyevich Karimov: “Shuni unutmaylikki, jamiyatning demokratik o‘zgarishlar yo‘lidan nechog‘li ilgarilab ketgani, shu jamiyatning ayollarga bo‘lgan munosabati, uning madaniy-ma‘naviy saviyasini belgilaydi” [Saidov A.X, 2010: 3] -deya, bejizga aytmagandi. Yurtimizda

ayollarning siyosiy huquqlarini himoya qilish[Ayollarning siyosiy huquqlari konvensiya 1952: 16],ularni mehnat va ish turlari sohasida kamsitish to‘g‘risidagi konvensiyalarning davlatimizda qabul qilinishi madaniyat, ta‘lim, siyosat va bir necha ijtimoiy sohalarda ayollarning jamiyatimiz to‘laqonli a‘zosi bo‘lishini ta‘minladi.Xususan, qabul qilingan konvensiyalarda xotin-qizlarning saylovlarda teng huquqligini ta‘minlash,erkaklar bilan teng sharoitda hech qanday kamsitishlarsiz lavozimlarga ega bo‘lish[Ayollarning siyosiy huquqlari 1952: 4],munosib mehnat faoliyatini olib borish,kasb va faoliyat turini erkin tanlash,homiladorlik yoki bola sababli ishga qabul qilishdan bosh tortish,ularni ishdan bo‘shatish,mehnat uchun hech qanday kamsitishlarsiz hamda mehnatga haq to‘lashning belgilangan eng kam miqdoridan kam bo‘lmagan tarzda adolatli haq olish,shuningdek ishsizlikdan qonunda belgilangan tartibda himoya qilish[Tenglik va kamsitmaslik nizom 2019: 7] kabi muhim qarorlar qabul qilindi.O‘zbekiston Markaziy Osiyoda birinchilardan bo‘lib BMTning Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish[O‘zb Resp Inson huquqlari bo‘yicha veb sayt 2019:1]to‘g‘risidagi konvensiyaga a‘zo bo‘ldi.“Tenglik va kamsitmaslik to‘g‘risidagi” nizom[2019: 3]ning bosh maqsadi ayollar-inson huquqlari bo‘lganligi sababli,ayollar barcha inson huquqlariga egaligi va ulardan foydalana olishi haqida so‘z boradi.Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan bu bo‘shliqni to‘ldirish uchun qilingan qo‘shimcha qadamlaridan biri 1979-yil 18-dekabrda qabul qilingan” Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish” to‘g‘risida (CEDAW)konvensiyaning qabul qilinishi bo‘ldi.Butun dunyo ayollar huquqlari himoyachisi,hozirgi kunda jahon bo‘yicha 100 nafar katta nufuzga ega ayollar qatoridan o‘rin olgan Kerolayn Kriado Peresning“ Ko‘rinmas ayollar” kitobi-jamiyatning barcha xotin-qizlari o‘qishi kerak bo‘lgan asardir.Kitobda muallif tibbiyot, mehnat gigiyenasi va xavfsizligi,tibbiyot, transport, zamonaviy texnologiyalar,soliq tizimi, siyosat,falokatlar chog‘ida yordam ko‘rsatish kabi qariyb hayotning barcha jabhalarida ayollar ehtiyojlari qay darajada inobatga olingan yoki olinmaganini mavzuli tadqiqotlar orqali tahlil qiladi,gender ma‘lumotlar tanqisligini jonli misollar orqali isbotlaydi.”Butun dunyoda ayollar va erkaklar teng huquqlarga ega bo‘lgan sharoitda umrguzaronlik hukm suradi”[Peres K.K 1987:] –deya bong urgan satrlarda muallif hayotga yangicha nazar tashlashga undaydi.

Muallif, shuningdek Inson huquqlari bo'yicha milliy markaz raisi Akmal Holmatovning “O'zbekistonda ayollar huquqlari” [Saidov A.X 2010:] nomli kitobi ham yurtimizda xotin-qizlar huquqlarini ta'minlash, ularga yaratilayotgan keng imkoniyat va sharoitlar haqida ma'lumot beradi.” Tadbirkor ayol “assotsiatsiyasi, Ayollar kengashi jamg'armalarining ochilishi, ayollar daftarinin ishlab chiqilishi kabi loyihalar asarning bir qismi hisoblanadi. Bugungi kunda ham xotin-qizlarga e'tibor haligacha o'z o'rnini yo'qotgani yo'q. Xususan, birgina 2022-yil 1-sentabrda byudjet tashkilotlaridan ayollarga 6oy davomida uzluksiz iste'mol xarajatlari to'lanib borildi. OTMlarga kirishda xotin-qizlarga keng imkoniyatlar shuningdek, magistraturada o'qishni davom ettirish uchun ham bepul ta'lim berish kabi sharoitlar yaratildi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Inson huquqlari bo'yicha deklaratsiyalarning hayotga tadbiiq qilayotgan bunday munosabati butunjahon xotin-qizlari uchun samarali dastur bo'ldi va ularga yangidan yangi sharoitlarning yaratilib berilishi oliy maqsadga erishishga xizmat qildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Saidov A.X. “O'zbekistonda ayollar huquqlari”, Toshkent, “Tafakkur”, 2010.
2. Sobirov.I.A. “Ayollarning siyosiy huquqlari” konvensiyasi, Toshkent, “Adolat”, 1997.
3. “Mehnat va ish turlari sohasida kamsitish” konvensiyasi, Toshkent, “Adolat”, 1992.
4. Peres K.K. “Ko'rinmas ayollar”, 1 Toshkent, “Factor books”, 1897.
5. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi rasmiy veb sayti, Toshkent, “Asaxiy.com” 2019.
6. “Tenglik va kamsitmaslik to'g'risida”, nizom, Toshkent, “Adolat”, 2019.